

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
The Management of Student Care Systems According to the
Four Brahmavihāra Principles in Schools Under the MahaSarakhm
Secondary Educational Service Area Office

อุดมศักดิ์ ทิพย์กระโทก¹,
สมฤทธิ์ กางเพ็ง² และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Udomsak Thipkrathok¹,
Samrit Kangpheng² and PhrakhrupaladBoonchuay Chotivungso³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: 6505202012@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม 2) ศึกษาแนวทางทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 327 คน โดยใช้สูตร Taro Yamane ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

* ได้รับบทความ: 24 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 25 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2567
Received: 24 April 2024; Revised: 25 September 2024; Accepted: 30 September 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านเมตตา รองลงมาคือ ด้านอุเบกขา ด้านมุทิตา และด้านกรุณา ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม คือ 1) หลักเมตตา คัดกรองนักเรียนเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นความลับเพื่อประโยชน์แก่นักเรียน ดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก และไม่ปล่อยปะละเลยให้เป็นปัญหาของสังคม 2) หลักกรุณา จัดการประชุมผู้ปกครอง สร้างเครือข่ายผู้ปกครอง และร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ 3) หลักมุทิตา ประกาศเกียรติคุณสำหรับนักเรียนที่ทำความดีและได้รับรางวัลต่าง ๆ สนับสนุนให้นักเรียน สร้างความภาคภูมิใจ ในตัวนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ 4) หลักอุเบกขา บันทึกการคัดกรอง การจัดเก็บข้อมูลนักเรียน จัดกลุ่มแยกนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียน ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ตลอดจนหาสาเหตุของปัญหาและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสม

คำสำคัญ: การบริหาร; ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

This research aimed to: 1. study the state of managing student care systems according to the Four Brahmavihāra Principles in schools under the Maha Sarakham Secondary Educational Service Area Office; 2. explore guidelines for managing student care systems according to the Four Brahmavihāra Principles in schools under the same office. The study used a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative research. The research instruments included a questionnaire and an interview. The target group consisted of 327 school administrators and teachers, selected using the Taro Yamane formula with a 0.05 error margin. Data analysis for the quantitative aspect used descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, with the questionnaire having a reliability coefficient of 0.98.

The research results were as follows:

1. The state of managing student care systems according to the Four Brahmavihāra Principles in schools under the Maha Sarakham Secondary Educational Service Area Office, was generally at a high level. The areas with the highest to lowest levels of practice were: Mettā (Loving-Kindness), Upekkhā (Equanimity), Muditā (Sympathetic Joy), and Karuṇā (Compassion).

2. The guidelines for managing student care systems according to the Four Brahmavihāra Principles in schools under the Maha Sarakham Secondary Educational Service Area Office, include Mettā: screen and gather student information confidentially, showing close care and attention without neglecting problems that could affect society; Karuṇā: organize parent-teacher meetings, build a parent network, and work together to provide student support, fostering a sense of security for parents; Muditā: recognize and commend students for good behavior and achievements, encouraging them to take pride in their talents and interests; Upekkhā: record screening processes and student information, separate students with issues into groups for tailored support, and identify the root causes of problems to find appropriate solutions.

Keywords: Management; Student Care Systems According; The Four Brahmavihāra

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 15) พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2562) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 (5)) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2542 : 4)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565 : 1) กล่าวว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารครูทุกคน ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดี มีความสุขและปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามได้กำหนดกรอบทิศทางการบริหารการศึกษาวิสัยทัศน์ คือ สร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอนาคตอย่างยั่งยืน” มีพันธกิจข้อที่ 1. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ข้อที่ 2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ข้อที่ 5. ส่งเสริมการจัดการศึกษาและระบบดูแลผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าประสงค์ข้อที่ 1. ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ข้อที่ 2. ผู้เรียนได้รับการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ข้อที่ 5. ส่งเสริมการจัดการศึกษาและระบบดูแลผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กลยุทธ์ ข้อที่ 1. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ข้อที่ 2. จัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากปัญหาเยาวชนในปัจจุบันและสอดคล้องกับกรอบทิศทางการบริหารการศึกษา พบว่าเน้นการมีสมรรถนะ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นผู้วิจัยมุ่งศึกษาหนทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นพลโลกที่สมบูรณ์ โดยการจัดการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (โรงเรียนบรบือวิทยาคาร, 2563 : 6) เพื่อให้ได้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของชุมชน โดยได้นำกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ จึงได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบผสมผสานคู่ขนาน 1 ระยะ หรือ Convergent Design (One-Phase Design) (พระครูวินัยธรวรวิฑูรี เตชธมโม (เฮียงเทีย) และคณะ, 2566 : 66-82) เป็นการออกแบบการวิจัย 1 ระยะ ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญของการตอบคำถามการวิจัยอย่างเท่าเทียมกัน

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 35 โรงเรียน จำนวน 1,782 คน ใช้ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดกลุ่มตัวอย่างตารางโดยสูตร Taro Yamane ในการคำนวณขนาดตัวอย่าง (ภัทรานิษฐ์ เหมาะทอง และคณะ, 2560 : 2) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 327 คน ยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่งและการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน เนื่องด้วยยังมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบในระบบ Google form โดยการส่ง QR code ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และผ่านทางหนังสือราชการ ไปยังกลุ่มตัวอย่างและนัดสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผ่านทางโทรศัพท์ และศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) โดยผู้วิจัยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ วิเคราะห์หาระดับการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครูผู้สอนจำนวน 5 คน รวมจำนวน 10 คน โดยใช้เทคนิคการเลือกแบบเจาะจง เลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์สูง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ โรงเรียนที่ได้รับรางวัล/ผู้บริหารหรือครูในโรงเรียนได้รับรางวัลดีเด่น/ผู้บริหารหรือครูในโรงเรียนมีผลงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะดีเด่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) โดยมีประเด็นคำถาม ได้แก่ สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 และแนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึก อัดเสียงการ สนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าความถี่และร้อยละของเนื้อหา โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิดของ สุกงศ์ จันทวานิช (สุกงศ์ จันทวานิช, 2540 : 131 - 144)

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านเมตตา รองลงมาคือ ด้านอุเบกขา ด้านมุทิตา ตามลำดับและต่ำสุดคือ ด้านกรุณา โดยมีสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ให้ความดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความปรารถนาดี ($\bar{x} = 4.52$) รองลงมาคือ มีการเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนอย่างเป็นความลับ ($\bar{x} = 4.52$) และต่ำสุดคือ มีการแยกนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 4.42$)

2) ด้านกรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประชุมผู้ปกครองสร้างเครือข่ายผู้ปกครองร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ ($\bar{x} = 4.55$) รองลงมาคือ มีการรายงานชี้แจงเหตุการณ์การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาต่างๆ ($\bar{x} = 4.50$) และต่ำสุดคือ มีการช่วยป้องกันนักเรียนกลุ่มเสี่ยงโดยให้นักเรียนพันทุกซ์ ($\bar{x} = 4.39$)

3) ด้านมุทิตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$) และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการจัดให้ครูประจำชั้น หรือ ครูที่ปรึกษาประสานความร่วมมือกับครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง เพื่อส่งต่อนักเรียนมีปัญหาไปแก้ไขด้วยความยินดี ($\bar{x} = 4.51$) รองลงมาคือ มีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนกลุ่มมีปัญหา เพื่อส่งต่อไปรับการช่วยเหลือ ($\bar{x} = 4.50$) และต่ำสุดคือ มีการลดระดับจากนักเรียนกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นกลุ่มปกติได้อย่างมีความสุข ($\bar{x} = 4.41$)

4) ด้านอุเบกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$) และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการคัดกรองนักเรียนอย่างตรงไปตรงมา ($\bar{x} = 4.52$) รองลงมาคือ มีการพิจารณาหาสาเหตุของปัญหาและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมอย่างเป็นกลาง ($\bar{x} = 4.50$) และต่ำสุดคือ จัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างเหมาะสมอย่างเป็นกลาง ($\bar{x} = 4.44$)

2. แนวทางทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามแต่ละด้าน พบว่า

1) หลักเมตตา ได้แก่ 1) คัดกรองนักเรียนเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นความลับเพื่อประโยชน์แก่นักเรียน ดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก และไม่ปล่อยปะละเลยให้เป็นปัญหาของสังคม เช่น การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

2) ศึกษาข้อมูลนักเรียนด้านความสามารถ สุขภาพ ครอบครัว การเรียน และด้านอื่น ๆ ด้วยความรัก และ
3) จัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เช่น แยกนักเรียนกลุ่มเสี่ยง
อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ประสานงานกับผู้ปกครองตลอดจนชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน
เป็นต้น

2) หลักการฯ ได้แก่ 1) จัดการประชุมผู้ปกครอง สร้างเครือข่ายผู้ปกครอง และร่วมกันดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ 2) ประสานงานกับครู บุคคลากรภายนอก
ผู้เชี่ยวชาญในการส่งต่อนักเรียนเพื่อให้นักเรียนพฤติกรรมดีขึ้น 3) จัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จัก
จุดเด่น จุดด้อยกิจกรรมจิตอาสาและการปรับปรุง พัฒนาตนเอง ช่วยป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดนักเรียน
กลุ่มเสี่ยงเพิ่มขึ้น และ 4) ช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไม่ให้เข้าสู่กลุ่มมีปัญหา และสรุปรายงานชี้แจงเหตุผล
การส่งต่อนักเรียน ทั้งการติดตามผลการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา เช่น สร้างเครือข่ายนักเรียนจิตอาสา
สถานนักเรียน สารวัตรนักเรียน รด.จิตอาสา เพื่อช่วยป้องกันการเกิดนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

3) หลักกฏิตา ได้แก่ 1) ประกาศเกียรติคุณสำหรับนักเรียนที่ทำความดีและได้รับรางวัลต่าง ๆ
สนับสนุนให้นักเรียน สร้างความภาคภูมิใจ ในตัวนักเรียนตามความถนัดและความสนใจ 2) วิเคราะห์ข้อมูล
นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา จัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจให้นักเรียนได้มี โอกาส
แสดงความสามารถ และ 3) ประชุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรึกษาปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี เช่น จัดให้ครู
ประจำชั้นประสานความร่วมมือกับครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับ เพื่อส่งต่อนักเรียนที่มี
ปัญหา ลดระดับจากนักเรียนกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นกลุ่มปกติได้อย่างมีความสุข จัดทำบันทึกข้อตกลง
ระหว่าง ผู้ปกครองและโรงเรียน โรงเรียนต้องกำหนดเกณฑ์นักเรียนแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อการพัฒนา
เป็นต้น

4) หลักอุเบกขา ได้แก่ 1) บันทึกการคัดกรอง การจัดเก็บข้อมูลนักเรียน จัดกลุ่ม แยกนักเรียน
กลุ่มที่มีปัญหา ช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียน ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ตลอดจนหาสาเหตุของปัญหา
และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสม 2) จัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลได้
อย่างเหมาะสม และ 3) ผู้บริหารและครูที่ปรึกษามีวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียนด้วยความ
เป็นกลางด้วยเหตุและผล เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนด้วยวิธีและเครื่องมือที่หลากหลาย และศึกษาข้อมูลนักเรียนด้านสารเสพติด ด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ กำหนดทางการแก้ไขระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทางเดียวกัน เพื่อสร้างโรงเรียนให้เป็นสถานที่แห่งความสุข รายงานผลระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนทุกเดือน สร้างระบบโปรแกรมกำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้กำหนดจุดเน้นในการส่งเสริมสถานศึกษาและพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นองค์กรคุณภาพ ตามมาตรฐานต่าง ๆ เช่น มาตรฐานสำนักงานเขต PMQA ระบบประกันคุณภาพเป็นต้น โดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน และสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดดูแลกำกับการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ทำให้โรงเรียนในสังกัดให้ความสำคัญในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความปรารถนาดี ประชุมผู้ปกครองสร้างเครือข่ายผู้ปกครองร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ จัดให้ครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาประสานความร่วมมือกับครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง เพื่อส่งต่อนักเรียนมีปัญหาไปแก้ไขด้วยความยินดี และคัดกรองนักเรียนอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพล อนุสุวรรณ (2564) เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาตามลำดับ และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอินทสารธรรม นรินโท (2562) เรื่อง การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร และด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามลำดับส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4

2. แนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จากการวิจัยรายด้าน พบว่า 1) ด้านเมตตา ครูควรดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก ไม่ปล่อยปะละเลยให้เป็นปัญหาของสังคม มีการศึกษาข้อมูลนักเรียนด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการเรียน ด้านอื่น ๆ ด้วยความรักตลอดจนการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา 2) ด้านกรุณา การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครอง สร้างเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือดูแลนักเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ เป็นการประสานงานกับครู บุคคลากรภายนอก ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการส่งต่อนักเรียนเพื่อให้นักเรียนพฤติกรรมดีขึ้น และต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักจุดเด่น จุดด้อยกิจกรรมจิตอาสาและการปรับปรุง พัฒนาตนเอง 3) ด้านมูหิตา เมื่อนักเรียนมีผลงานหรือรางวัล โรงเรียนควรประกาศเกียรติคุณสำหรับนักเรียนที่ทำความดีและได้รับรางวัลต่าง ๆ เป็นการสนับสนุนให้นักเรียน สร้างความภาคภูมิใจในตัวนักเรียนสร้างความถนัดและความสนใจ 4) ด้านอุเบกขา ครูที่ปรึกษาต้องมีวิธีการช่วยเหลือ ป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียนหาสาเหตุของปัญหาและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมด้วยความเป็นกลางด้วยเหตุและผล มีการบันทึก การคัดกรอง การจัดเก็บข้อมูลนักเรียน จัดกลุ่ม แยกนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียน ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปพัฒน์ แพงदान (2564) เรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูจำนวน 254 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้บริหาร 5 ครู 5 รวม 10 คน โดยใช้สถิติทำการวิเคราะห์ หาค่า ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 2) แนวทางบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้านงานแนะแนว โรงเรียนควรตระหนักถึงการให้คำปรึกษาแนะแนว การเชิญวิทยากรให้ความรู้ด้านการศึกษาต่อ ด้านกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนควรจัดทำแผนดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนมีความยินดีเมื่อนักเรียนทำความดีสำเร็จการศึกษา ด้านโครงการพิเศษโรงเรียนควรจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการพิเศษเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ด้านงานปกครองโรงเรียนควรจัดตั้งคณะทำงานกำกับดูแลความประพฤติของนักเรียน ด้านสวัสดิการนักเรียน โรงเรียนควรจัดทำแผนทำแผนปฏิบัติการด้านสวัสดิการนักเรียนครูผู้บริหารมีใจเป็นกลางเพื่อช่วยเหลือนักเรียนอย่างเท่าเทียม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนิรันดร์ จรณธมโม (2561) เรื่องการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผลการวิจัย พบว่าข้อที่ 3. แนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้อง กับบริบทของตนเอง มีการพัฒนาบุคลากรให้มีใจรักในสายวิชาการ และควรศึกษาดูงานสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ควรมีการพิจารณา ไตร่ตรองในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ตลอดจนมีการศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ และควรมีแหล่งทุนในการสนับสนุนสถานศึกษาของตนเอง 3) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ควรมีการพิจารณาความสามารถของบุคลากร และมอบหมายงานตามความถนัด มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพลังด้านบวกให้กับบุคลากร และควรสร้างขวัญและกำลังใจให้มีสวัสดิการแก่ครูบุคลากรและจัดค่าตอบแทนให้เหมาะสม และ 4) ด้านการบริหาร งานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ควรอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในการดำเนินงาน และมีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ควรมีการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน โดยสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมในการบูรณาการ กับงาน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระดับกระทรวงศึกษาธิการควรมีงบประมาณในการบริหารระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยให้ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยจัดให้ม้งงบประมาณที่เพียงพอ อีกทั้งควรมีงบประมาณค่าใช้จ่ายในการออกติดตามนักเรียน เมื่อนักเรียนมีปัญหา

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ควรมีนโยบายกำกับดูแลเรื่อง การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นประจำ ทุกปี

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากแนวทางพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้แนวทางการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

- 1) ควรคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นความลับ โดยประสานงานกับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง
- 2) ควรช่วยป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเพิ่มขึ้น ช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไม่ให้ออกกลุ่มมีปัญหา และสรุปรายงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ
- 3) ควรลดระดับจากนักเรียนกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นกลุ่มปกติ 4) ควรศึกษาข้อมูลนักเรียนด้านสารสนเทศ ด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาต่อไป

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยขยายขอบเขตให้กว้างขึ้น เป็นระดับจังหวัดหรือระดับภาค
- 2) ควรศึกษาวิจัยโดยเปรียบเทียบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพุทธธรรมอื่น เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และจำแนกตามกลุ่มโรงเรียนหรือขนาดโรงเรียน
- 3) ควรศึกษาวิจัยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรื่องแนวทางการป้องกันภัยคุกคามทางสื่อสังคมออนไลน์กับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) ควรศึกษาวิจัยการเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ส่งผลเสียและผลดีต่อนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2562 (ฉบับที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท สยาม สปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กัณพัฒน์ แพงदान. (2564). การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ โรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยพล อนุสุวรรณ. (2564). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมฺโม (เฮียงเหี้ย) และคณะ. (2566). การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางหลักพรหมวิหารธรรม 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอินทสารธรรม นรินทร์ (โคณพันธ์). (2562). การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนิรันดร์ จรณธมฺโม. (2561). การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามพุทธบริหารการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 2(2), 66-82.
- ภัทรานิษฐ์ เหมะทอง และคณะ. (2560). การกำหนดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2567, จาก https://sc2.kku.ac.th/stat/statweb/images/Eventpic/60/Seminar/01_9_Yamane.pdf
- โรงเรียนบรบือวิทยาคาร. (2563) คู่มือนักเรียน ผู้ปกครอง. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). คู่มือการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.